

PROFILURI DE MUZICIENI**DUMITRU BLAJINU — ÎNTEMEIETORUL ORCHESTREI FOLCLOR:
UNELE FILE DOCUMENTARE****DUMITRU BLAJINU — THE FOUNDER OF THE FOLCLOR ORCHESTRA:
SOME DOCUMENTARY FILES****VASILE CHISELIȚĂ,**doctor, cercetător științific coordonator,
Institutul Patrimoniului Cultural, MCEC al Republicii Moldova**CZU 785.16.071.2(478)**

Autorul intenționează să pună în valoare o serie de materiale inedite din arhiva IPNA Compania Teleradio-Moldova (TRM), incluse în dosarul personal al dirijorului Dumitru Blajinu și, parțial, al altor muzicieni, care oferă prețioase informații la temă, fiind reflectate în diverse decizii și hotărâri oficiale, în extrasele din procesele verbale, în programele de emisiuni radio și TV, cărora li se pot alătura și relatările de presă, inclusiv mărturiile și opiniile artiștilor vremii. Documentele arhivistice studiate sunt — în general — puțin cunoscute, slab problematizate și cvasi neabordate în câmpul etnomuzicologiei naționale, din păcate, încă puternic influențată și mecanic anchilozată de viziunea ideologică retrogradă și conservatoare a istoriografiei sovietice. Informațiile documentare demonstrează irevocabil faptul, ca anul fondării orchestrei Folclor este 1967.

Cuvinte-cheie: orchestra Folclor, Dumitru Blajinu, cronologie, muzică populară/neo-tradițională, propagandă mediatică, epoca sovietică, fosta RSS Moldovenească.

The author aims to highlight a number of unique materials from The Archives of the National TV&Broadcasting Company of The Republic of Moldova (IPNA Compania „Teleradio-Moldova”), included into the personal file of the conductor Dumitru Blajinu and other musicians of the Folclor orchestra, which provide valuable information on the subject, reflected in various official decisions, in the excerpts from the minutes, in radio and TV programs, including some testimonies of artists of the epoch. The studied documents are — in general — little known and poorly problematic in the field of national ethnomusicology, still strongly influenced and mechanically anchored by the retrograde ideological vision of Soviet historiography. The documentary information irrevocably proves the fact that the year of the foundation of the Folclor orchestra is 1967.

Keywords: Folclor orchestra, Dumitru Blajinu, history, folk/neo-traditional music, media propaganda, Republic of Moldova

Introducere. Istoria fondării și evoluției orchestrei *Folclor* este strâns legată de biografia de creație a maestrului, violonistului, aranjorului, compozitorului și dirijorului Dumitru Blajinu (1934–2015). Date, mărturii, relatări și informații concludente la acest subiect sunt cuprinse în diverse documente, precum CV-uri, fișe personale, caracteristici, demersuri, extrase din procesele verbale, decizii și hotărâri oficiale, incluse în dosarul personal al artistului [1, f.350–419], care se păstrează în Arhiva IPNA Compania *Teleradio-Moldova* (în continuare — TRM). Instituția mediatică în cauză a fost cunoscută, între anii 1958 (de la restructurarea și redenumirea *Radioului moldovenesc*) și 1990 (până în pragul colapsului fostei URSS), sub titulatura oficială *Comitetul de Stat al Sovietului Miniștrilor al RSS Moldovenești pentru televiziune și radiodifuziune*.

În contextul unui studiu monografic de viitor, surselor citate mai sus li se vor alătura, bineînțeles, o serie mult mai amplă de publicații, reportaje, relatări, interviuri din presa scrisă și audio-vizuală, oferite atât de protagonist, cât și de alți colegi de breaslă, dar și de vastul fond de materiale (documente manuscrise, colecții de folclor, schițe, proiecte de creație, liste de repertoriu, demersuri, recomandări, acte, fotografii, diplome, distincții etc.), care se păstrează în arhiva personală, toate venind să contribuie la aprofundarea, completarea și nuanțarea tabloului general al personalității de creație a lui Dumitru Blajinu. În demersul de față, însă, ne vom focaliza atenția specială asupra unor surse relevante din arhiva TRM, apte a pune în lumină atât cronologia unor evenimente și acte oficiale, cât și rolul director al

maestrului în procesul înființării și debutului activității orchestrei populare profesioniste de studio *Folclor*.

În virtutea spațiului editorial restrictiv, vom purcede la elucidarea subiectului temei propuse într-o manieră pe cât posibil de sumară, laconică și tetică, fără a prezenta și copiile scanate ale documentelor vizate. Precizăm și faptul, că toate citatele extrase din documentele instituționale de epocă, elaborate/scrise, de regulă, în limba rusă, au fost traduse de autor în limba română, păstrând întocmai conținutul semantic al textelor.

1. Mărturii din documentele instituționale.

Deși concludente și edificatoare, datele și informațiile documentare de arhivă la acest subiect nu au fost încă valorificate într-o manieră obiectivă, nepărtinitoare, echidistantă și exhaustivă în cercetarea etnomuzicologică și antropologică. Inconsistența și insuficiența cunoașterii problematicei legate de istoria creării orchestrei populare *Folclor* a dat naștere unor interpretări amatoricești, neverificate, eronate și chiar derutante, deseori instrumentate în favoarea acreditării, în spațiul public exegetic și mediatic național, a unor concepții motivate ideologic și propagandistic, reminiscente din epoca sovietică. Întru clarificarea cronologiei evenimentelor fondatoare ale colectivului în cauză, redăm, mai jos, unele extrase din conținutul celor mai relevante documente arhivistice la temă.

Astfel, în cererea personală, depusă pe data de 26 octombrie 1967, în adresa președintelui companiei amintite, Stepan Lozan, vizată pozitiv de acesta în data de 20 noiembrie al aceluiași an [1, f.374], maestrul Dumitru Blajinu solicită să fie angajat „în calitate de conducător muzical și dirijor al orchestrei de instrumente populare”. În extrasul din ordinul secției de cadre a TRM, eliberat în data de 24 noiembrie 1967, se specifică și faptul, că Dumitru Blajinu a fost angajat în funcția de „artist-instrumentist, categoria I-a, în orchestra de instrumente populare *Taraf*, pe un termen de probă, timp de o lună de zile, cu salariul în valoare de 100 de ruble și cu un adaos de 30% pentru interpretarea la vioară și acordeon” [idem, f.375].

Perioada de debut a activității lui Dumitru Blajinu în cadrul TRM este confirmată și de documentele semnate de Constantin Scoticailo, șeful direcției colectivelor muzicale ale TRM. Printre acestea se află fișa personală a maestrului Blajinu [idem, f.362] și registrul colectivelor muzicale, în care este scris, clar și univoc, că anume în anul 1967 a fost fondată orchestra *Folclor* și că protagonistul a fost angajat în calitate de dirijor. În CV-ul personal, completat de însuși maestrul la data de 7 iunie 1982, se menționează, că în anul 1967, a fost invitat de *Comitetul de Stat al Sovietului Miniștrilor al RSSM pentru Radio și Teledifuziune* „în vederea creării noii componente a orchestrei de muzică populară, pe care au denumit-o *Folclor*” [1, f.361].

Faptul fondării, anume spre finele anului 1967, a unei noi orchestre de muzică populară („de studio”) în cadrul respectivului Comitet de Stat, este probat și de alte surse arhivistice suplimentare. Printre acestea se află o seamă de caracteristici, recomandări și demersuri oficiale, care reflectă activitatea orchestrei *Folclor* și a dirijorului ei — Dumitru Blajinu. Majoritatea documentelor în cauză sunt semnate, conform prescripțiilor din epocă, de troica administrației, în persoana președintelui Companiei, celui al Comitetului de partid și al Comitetului sindical. Acest element probatoriu conferă informațiilor din textele respective un plus de veridicitate și autenticitate.

Astfel, în caracteristica-recomandare, eliberată protagonistului în data de 13 aprilie 1983, semnată de S. Lozan (președintele companiei), M. Ciuș (președintele comitetului de partid) și A. Tkaciuk (președintele sindicatelor), în scopul aprobării turneului orchestrei *Folclor*, planificat să aibă loc în Algeria, la o expoziție internațională, pe o perioadă de 15 zile, se menționează că „tov. D. Blajin lucrează în calitate de prim-dirijor al orchestrei de muzică populară *Folclor* din anul 1967, data fondării acesteia” [1, f.366 și 412]. O caracteristică similară, eliberată la 31 ianuarie 1978, semnată de aceeași troică a conducerii instituției (S. Lozan, M. Ciuș și A. Tkaciuk) și atașată demersului către Ministerul Culturii pentru acordarea titlului onorific de „artist emerit”, aduce aprecieri elogioase în adresa talentului

și calităților artistice deosebite ale dirijorului Dumitru Blajinu. În text se precizează și faptul că „orchestra de muzică populară *Folclor*, creată de el în anul 1967, a cucerit o mare popularitate” [idem, f.356]. Într-o altă caracteristică oficială, semnată de Filip Krulițki (vice-președintele companiei, șef al direcției ideologice), M. Onoicenco (președintele comitetului de partid) și B. Iakimov (președintele comitetului sindical), eliberată în data de 13 decembrie 1971 și atașată la demersul instituției către Comisia de atestare a Ministerului Culturii, se afirmă literalmente faptul, că „în Comitetul de Stat al Sovietului de Miniștri al RSSM pentru Televiziune și Radiodifuziune, tov. Blajin D. N. lucrează din luna noiembrie anul 1967, inițial, în calitate de instrumentist al *Tarafului*, iar din luna decembrie a aceluiași an — în cea de dirijor al orchestrei de muzică populară *Folclor* [idem, f.381]. Din această ultimă precizare se desprinde cu limpezime ideea că, anume din luna decembrie 1967, noua orchestră a primit numele oficial de *Folclor*, administrația abandonând denumirea inițială, provizorie, cu genericul *Taraf*.

În baza surselor documentare citate, putem conchide, cu suficientă precizie, că perioada formării/ fondării / instituirii *de jure* a orchestrei populare profesioniste de studio *Folclor* se situează la limita lunilor noiembrie-decembrie ale anului 1967. La fel de evident se prezintă și faptul, că structura organofonă și componența numerică a acestei orchestre va evolua continuu pe parcursul anilor viitori, modificându-se și ajustându-se, în funcție de amploarea, diversitatea proiectelor de creație și de producție ale colectivului, care erau stabilite de administrația companiei TRM, prin Consiliul artistic — organul de cenzură și control ideologic al instituției, în strictă relație cu politicile guvernamentale și posibilitățile de finanțare de la buget.

2. Confuzii și clarificări.

Se cuvine să semnalăm și faptul, că unele documente prezintă informații contradictorii, deseori improvizate sau chiar denaturate. În categoria acestora se evidențiază și aserțiunea nefondată, devenită „rituală” în discursul public, care confundă anul instituirii și debutului activității orchestrei *Folclor* (1967) cu anul lansării primelor producții mediatice sau a primului concert televizat (1968). Într-adevăr, conform proceselor verbale, audierea și achiziționarea primelor înregistrări ale noii orchestre populare în fondurile TRM avusese loc pe data de 5 septembrie 1968 [4, p.1]. Acest fapt a fost luat uneori drept referință istorică de bază, motivându-i pe unii comentatori (preponderent, din rândurile redactorilor TRM) să afirme că colectivul ar fi fost întemeiat anume în acel an (1968). Un exemplu relevant în acest sens îl prezintă caracteristica generală a orchestrei *Folclor*, dată printr-un document nedatat, probabil, elaborat pe la sfârșitul anilor 1970, fiind semnat de Eugen Mamot, pe atunci, redactor-șef la direcția principală de muzică a TRM. În textul documentului citat se pretinde că merituosul colectiv, care avea deja înregistrate în fond „peste 1000 de creații muzicale”, ar fi fost „creat în anul 1968” [1, f.394], autorul introducând astfel, în circuitul public, o gravă eroare istorică, care contrazice datele arhivistice esențiale la temă. Din păcate, această informație falsă a fost preluată și pe larg mediatizată în spațiul public, deseori într-un mod totalmente abuziv, necritic și ignorant, de către unii jurnaliști, dirijori și artiști, o parte dintre aceștia din urmă figurând, spre surprindere, inclusiv ca membri cu stagiu în componența actuală a orchestrei *Folclor*. Informații neveridice la acest subiect vehiculează și diverse surse online, printre care și site-urile oficiale www.moldovenii.md și www.filarmonica.md.

Impunerea insistentă a anului 1968, ca pretinsă dată a fondării orchestrei *Folclor* poate ascunde însă anumite atitudini vădit tendențioase, venite, în special, din partea unor artiști cu veleități și vanități de vedete ale epocii, din păcate, nu puțini și în colectivul de referință. Obiectivul principal al acestor mistificări pare a ținti anume minimizarea și mușamalizarea rolului personal de întemeietor, pe care l-a avut dirijorul și compozitorul Dumitru Blajinu, în îndepărtatul an 1967. Se cunoaște însă, cum am și demonstrat mai sus, prin probe documentare incontestabile, confirmate inclusiv prin semnăturile funcționarilor responsabili ai Companiei TRM, că anume atunci, în lunile noiembrie-decembrie 1967, regretatul maestru a pus bazele fondării, coagulării și începerii activității noului colectiv muzical

profesionist, căruia îi va conferi aura, emblema și blazonul de instituție culturală novatoare și revoluționară pe tărâmul artei populare neo-tradiționale din Moldova de la est de Prut, pe atunci, RSS Moldovenească, aflată în componența URSS. Mai mult. Sunt și alte mărturii documentare la subiectul în cauză. Data cooptării oficiale a primilor muzicieni în noua orchestră *Folclor* este fixată și în procesul verbal al Comisiei speciale de angajare, creată de conducerea TRM, la data de 8 decembrie 1967, așa cum rezultă din extrasul ordinului de angajare, eliberat pe numele lui Ion Josan, care a fost primul violoncelist în statele noului colectiv artistic. Dintr-o adeverință, semnată de Al. Suslov, rectorul Institutului de Stat al Artelor *G. Musicescu*, eliberată în data de 26 decembrie 1967, ca răspuns la solicitarea administrației TRM, se constată și faptul, că în prima componență a orchestrei *Folclor* au fost cooptați șase studenți din anii finali ai acestei instituții, printre care Vasile Crăciun (țambal), Vladimir Sârbu (țambal), Simion Duja (clarinet), Petru Vieru (c-bas), Gheorghe Velișco (vioară) și Ion Josan (violoncel) [2, f.138].

Din sursele documentare studiate, putem desprinde și ideea că, la debuturi (lunile octombrie-noiembrie 1967), administrația TRM încă nu se apreciasse ferm în privința denumirii oficiale a noului colectiv popular, care urma a fi înființat, apelând cum am văzut mai sus la titulatura generică de „orchestră de instrumente populare *Taraf*”. Probabil, denumirea „taraf” a fost sugerată de maestrul Isidor Burdin, care condusesse mai mulți ani o formație cu o astfel de denumire, pe care o crease (probabil, prin anii 1956–57) la Casa tineretului din Chișinău și cu care realizase peste 20 de înregistrări de cântece și creații instrumentale în studiourile TRM, după cum sugerează și partiturile ce se păstrează în biblioteca Companiei. De asemenea, se cunoaște și faptul, că Isidor Burdin participase, și el, la concursul pentru ocuparea funcției de dirijor al viitoarei orchestre populare a TRM, însă alegerea căzuse anume pe concurentul său. Blajinu era în floarea tinereții, era plin de talent și de vigoare creatoare. Membrii comisiei de concurs, care s-au întrunit la data de 8 decembrie 1967, au apreciat, în mod special, intuiția lui de lăutar, acea vână de simțire muzicală și de trăire sentimentală autentică, care-l „ducea direct la sursă, la melodiile din străbuni” [3, p.63].

În favoarea alegerii lui Blajinu la funcția de dirijor a contat și anumite aspecte mai puțin faste din biografia oponentului său. Se cunoaște că Isidor Burdin (n.1914, or. Brăila-România), deși muzician cu pregătire solidă de conservator la București (1935–1940) și Chișinău (1945–1950), violonist virtuoz, un mare maestru al aranjamentului muzical și al orchestrației, experimentat creator și conducător de formații muzicale populare profesioniste și de amatori, era împovărat, totuși, de pecetea ingrată de fost deținut politic al regimului stalinist (1951–1956). Și-o „procurase” sub învinuirea de propagandă anti-sovietică, atrăgându-și o „moștenire” extrem de nefavorabilă acceptării în statele de personal al sistemului mediatic și propagandistic al puterii, din care făcea parte și Teleradiodifuziunea. Vigilența ideologică a regimului totalitar se dovedi a fi necruțătoare, mai ales în contextul celebrării fastuoase, trepidante și zgomotoase a actului fondator al URSS, prilejuit de semicentenarul așa-numitei „mari revoluții socialiste” din octombrie 1917. În schimb, Dumitru Blajinu (n.1934), deși mai tânăr cu 20 de ani față de concurentul său, fiind și fără studii speciale de conservator, reușise, totuși, să se afirme plenar în viața culturală a republicii, dobândind și o bună reputație profesională. El era bine cunoscut în mediul de creație ca și artist de mare talent, viță de lăutar, muzician polivalent, poli-instrumentist, violonist, acordeonist, naist, țambalist, iscusit creator, aranjor, compozitor, conducător de orchestre populare. Activase ca acordeonist și dirijor în orchestra Teatrului muzical-dramatic *Vasile Alecsandri* din Bălți (1957–1959), concertmaistru-acordeonist în ansamblul *Joc* al Filarmonicii, sub îndrumarea lui Vladimir Curbet (1961–1962), Ansamblul de tineret al aceleiași instituții, condus, succesiv, de violoniștii Isidor Burdin și Dinu Cocea, în care s-a afirmat ca aranjor, acordeonist, violonist și naist (1962–1965), orchestrele populare de la Institutul Politehnic și de la cel de medicină din Chișinău (1965–1966), în care s-a manifestat ca dirijor, instrumentist, folclorist, orchestrator, creator.

Dumitru Blajinu avea în palmares mai multe premii, diplome și distincții valoroase, obținute la festivalurile republicane, unionale și internaționale. La loc de frunte se situa Premiul Mare, medalia de aur și titlul onorific de *colectiv popular* pentru taraful ansamblului popular *Veselia* de la casa de cultură a Trustului de construcții din Chișinău — *Kišiniovstroï*. În calitate de conducător și violonist, cu acest colectiv participase, chiar în același an memorabil (1967), la Festivalul internațional al tineretului și artiștilor amatori de la Moscova, dedicat celei mai importante aniversări din istoria politică a URSS — mult clamatul semicentener al „marii revoluții socialiste din octombrie”. Și acest aspect, de semnificație politico-ideologică majoră în epocă, a contat, în mod plauzibil, în favoarea destinului său de dirijor al viitoarei orchestre populare profesioniste de studio în cadrul TRM. Cunoscută până astăzi sub denumirea *Folclor*, tradițiile artistice și estetice ale acestei orchestre, promovate de întemeietorul, muzicianul, maestrul și dirijorul Dumitru Blajinu, ca fundament al muzicii neo-tradiționale, au fost preluate, continuate și dezvoltate inovativ sub bagheta dirijorului Petre Neamțu (1985 – prezent). Din anul 2005, colectivul a fost transferat la Filarmonica Națională *Serghei Lunchevici*, în scena căreia desfășoară o bogată activitate concertistică.

Concluzii. Anul fondării orchestrei populare profesioniste de studio *Folclor*, în cadrul Companiei republicane de Televiziune și Radio, cunoscută în epocă sub denumirea *Comitetul de Stat al Sovietului Miniștrilor al RSS Moldovenești pentru televiziune și radiodifuziune*, este 1967. Acest fapt este atestat, univoc și fără tăgadă, de o serie de documentele oficiale, păstrate în arhiva instituției, astăzi — IPNA Compania *Teleradio-Moldova*.

Perioada luării deciziilor instituționale, identificării viitorului dirijor, selectării muzicienilor, conturării primului nucleu orchestral, instituirii comisiei speciale de angajare, aprobării listei de state, oficializării denumirii și debutului repetițiilor noului colectiv, sub conducerea și îndrumarea lui Dumitru Blajinu, s-a extins pe durata aproximativă a ultimului trimestru, adică lunile octombrie, noiembrie și decembrie ale anului 1967.

Decizia înființării unei noi orchestre populare profesioniste cu denumirea *Folclor*, în cadrul instituțional al TRM, ca alternativă la deja existentă Orchestra „populară de estradă”, condusă de Aleksandr Vascekin și Valentin Vilinciuc, a fost favorizată de contextul sociocultural hegemonic al vremii, marcat de campania politică a partidului comunist din URSS și, respectiv, RSSM privind măsurile organizatorice și propagandistice din domeniul artelor și mass media, în scopul celebrării fastuoase, triumfale și grandilocvente a semicentenerului „revoluției socialiste din octombrie 1917”.

Alegerea/numirea lui Dumitru Blajinu în funcția de dirijor al nou-createi orchestre *Folclor* a fost recomandată de polivalența, originalitatea și unicitatea propriilor calități artistice, exprimând simbioza perfectă dintre erudiția orală lăutărească și cunoștințele teoretice ale muzicianului școlit, nivelul înalt al experienței de poli-instrumentist, folclorist, aranjour, orchestrator și compozitor, abilitățile manageriale deosebite de conducător de formații populare profesioniste și de amatori.

Referințe bibliografice

1. *Dosarele personale ale angajaților, anul 1985, tom A–Ș*. Arhiva IPNA Compania Teleradio-Moldova.
2. *Dosarele personale ale angajaților, anul 1970, tom D–L*. Arhiva IPNA Compania Teleradio-Moldova.
3. IUNCU, R. *Păstorul solitar sau Naiul lui Vasile Iovu. English translation of Chronology and Essay by Lucia Weise (néé Leahu)*. Chișinău: [s.n.], 2015. (Combinatul Poligrafic). ISBN 978-9975-129-18-3.
4. Procesul verbal al audierii înregistrărilor orchestrei „Folclor” de către membrii redacțiilor artistice ale TRM, 5 septembrie, 1968. În: *Arhiva IPNA Compania Teleradio-Moldova*.